

EUROPA DAVANT UN TOMBANT

Hi ha moments en la història que es condensen en imatges que ens recorden quan es va produir un punt d'inflexió. Imatges que se'ns queden gravades i que retornen sovint. De vegades els coetanis dels esdeveniments eren conscients del caràcter de punt d'inflexió, de tombant, del moment que vivien però altres vegades no n'eren tan conscients i només retrospectivament es descobreix aquesta dimensió de divisòria entre un període històric i un altre.

Els republicans espanyols i catalans travessant els passos fronterers amb França l'any 1939 és sens dubte una d'aquestes imatges duradores. Derrotats, passant penalitats, s'adreçaven en llargues fileres cap a un exili ple d'incerteses que començà per a molts entre els filferros abjectes dels camps de concentració improvisats a les platges d'Argelers. Molts no tornarien mai al seu país. Alguns acabarien als camps de concentració nazis, especialment a Mauthausen. Un gran nombre reprengué el combat a França en la Resistència, o en la guerrilla i la clandestinitat a l'interior.

Hitler entrant victoriós a Viena l'any 1938 dempeus en un gran automòbil i fent la salutació feixista enmig d'una multitud enfervorida és una altra d'aquestes imatges. En els capítols inèdits de les seues memòries recentment publicats, Sándor Márai explica amb deteniment el significat d'aquell esdeveniment, determinant del destí d'Europa i de la fi de tot un món, encara que molts coetanis no se n'adonaren. La destrucció sistemàtica d'una cultura i una forma de convivència que, enmig de grans contradiccions, era el llegat de la millor Europa que va naufragar i desaparèixer entre les rodes dels totalitarismes. No fa tant de temps.

Sándor Márai evoca tot això, amb singular penetració analítica, a partir de la imatge, en aquest cas personal, d'un altre tombant, el del seu exili el 1948, quan travessà el pont de l'Enns i abandonà Hongria, que havia caigut en l'òrbita soviètica, per a no tornar-hi mai més. L'exili, el desarrelament, la fugida forçada de

la llar, l'abandonament de l'entorn propi i familiar, és un veritable drama. Perquè té un component forçat, de violència i de ferida inguarible, que marca la diferència amb les migracions de tota mena que són consubstancials a la humanitat al llarg de la història.

A hores d'ara es produeix un tombant d'aquestes característiques davant nostre. A les illes gregues, als camps improvisats davant la frontera amb Macedònia, entre els filferros de les diverses fronteres que els fugitius sirians i d'altres procedències no podran travessar. Les imatges que ens arriben en abundància són esgarrifofes i haurien de provocar una crisi de la consciència europea.

Europa és un continent carregat d'història, a la qual retorna sovint en tota mena de commemoracions i reflexions, documentals, llibres, congressos d'historiadors i actes públics. Però no sembla que haja tret totes les conseqüències d'una història dramàtica i convulsa. Es tanca en si mateixa, posa en crisi les institucions que hauria de desplegar i enfortir, adopta una postura defensiva i poruga, contempla el creixement del populisme més reaccionari, la xenofòbia i un incipient autoritarisme.

Lluny d'això, Europa hauria de mirar enrere, a la seua experiència històrica, per a saber reconèixer els punts d'inflexió. Allò que no s'ha de deixar passar. On la consciència europea s'ha de plantar. Quan s'ha de dir prou. I posar les millors energies al servei d'un nou projecte. Perquè Europa ha de mirar també endavant: mirar cara a cara el futur i ajudar a construir un món més just, lliure i segur per a tothom.

Com apuntàvem a l'editorial del número 50, *L'Espill* ha renovat la seua maqueta i presentació i ha incorporat noves seccions, notablement l'obra i la reflexió de i sobre artistes plàstics, que comença en aquest número amb un dels més interessants de l'art català contemporani, Perejaume. Hi ha més innovacions que descobrirà el lector. En qualsevol cas, *L'Espill* referma el seu compromís amb una certa idea del país i de la cultura, amb uns valors, amb la voluntat de contribuir a la projecció de la nostra cultura i de mantenir i ampliar aquest «reducte humanístic d'opinió» que és l'assaig i el pensament crític en general tal com l'entendem. Però matisem: no volem ser cap reducte, sinó un focus amb la màxima projecció. I per això comptem també amb la col·laboració necessària dels nostres lectors. Que han de ser els millors difusors de la revista i als quals hem d'agrair-los la fidelitat al llarg dels anys.